

El discurs visual

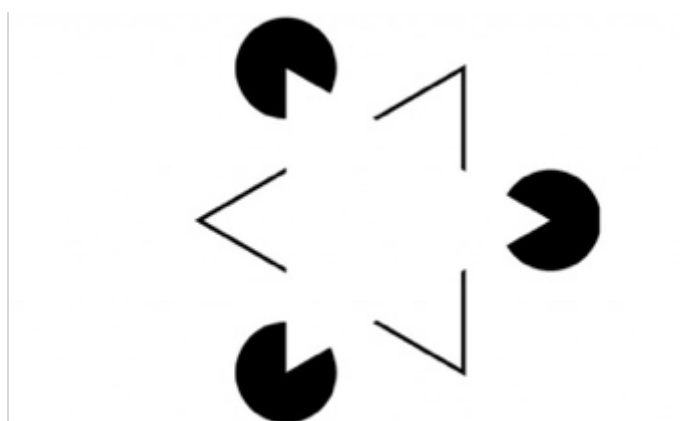
El discurs visual és la comunicació que va més enllà de les paraules. Quines són les seves repercussions en el món actual? Quina aplicació pedagògica té?

Constantment hem sentit i hem debatut “una imatge val més que mil paraules”, i hi hem pogut estar a favor o en contra. En tot cas, l'article no té l'objectiu de decantar la balança cap a cap costat, sinó de reflexionar sobre les possibilitats comunicatives que el coneixement dels principis del discurs visual ens ofereix.

La nostra experiència personal i professional ens ha posat moltes vegades en situacions en les quals una imatge ens ha ajudat a explicar el nostre pensament de manera efectiva: quan realitzem un petit esbós de la reforma de la nostra cuina, quan hem de donar indicacions per arribar a algun lloc o per convèncer algú del millor destí de les vacances. Les imatges són unes grans aliades a l'hora d'articular un discurs. **El concepte “discurs visual” va més enllà de la utilització d'imatges per aconseguir un determinat impacte en els nostres interlocutors**, però ens situa en un escenari molt semblant: com podem millorar la nostra comunicació mitjançant les imatges? **El discurs visual és un codi complex que ens permet estructurar la informació d'una manera gràfica, organitzada i jerarquitzada, que ajuda els nostres interlocutors a entendre millor allò que volem comunicar.**

A principis del segle XX, el psicòleg txec **Max Wertheimer** va establir les bases del corrent de pensament de la **Gestalt**. La paraula “gestalt”, en alemany, es podria traduir com “configuració, forma, estructura i patró”. La teoria de la Gestalt posa èmfasi a entendre els mecanismes mitjançant els quals donem sentit i descodifiquem la realitat visual que ens envolta. A partir d'un seguit d'estímulos som capaços d'aplicar els nostres esquemes mentals per interpretar la realitat.

D'aquesta manera, quan observem la imatge següent, en lloc d'observar tres figures negres i tres angles, podem interpretar que es tracta de dos triangles (un amb el contorn negre i un altre tot blanc) i que el triangle blanc se superposa parcialment als tres cercles negres que ubiquem al "fons" de l'escenari. Aquesta interpretació justifica la "llei de la bona figura" o llei de *pragnanz* (SciHI and Blog, 2016).

Actualment, els mitjans de comunicació ens tenen sobreexposats a multitud d'imatges de fonts diverses i amb intencionalitats, a vegades, obscures. Ja sigui a les xarxes socials, a la televisió o a la publicitat, som receptors de comunicacions provinents d'emissors que, generalment, ignorem qui són. El coneixement d'algunes eines de discurs visual ens pot ser d'utilitat, no només per entendre els missatges que ens volen transmetre, sinó també per a desxifrar aquelles informacions que, potser, volen que ens passin desapercibudes.

Des del punt de vista de l'empresa, les xarxes socials són una eina prioritària per comunicar i vendre un producte, ho demostra que un 92% de les companyies fan 1 o 2 piulades al dia, i el 42% en fan més de 3 (**Qing Ke, 2017**). La presència d'imatges i d'infografies en aquestes piulades són molt habituals: tenen com a objectiu destacar-les dins el flux d'informació que els seus seguidors reben constantment a les

xarxes.

Ens pot semblar que el nivell d'abstracció del qual parlàvem abans en referència a la teoria de la percepció de la Gestalt, no té res a veure amb la necessitat de conèixer el discurs visual per tal de transmetre el nostre coneixement o expressar-nos mitjançant textos i imatges. Per descomptat que es tracta d'un nivell teòric en el qual, durant el nostre dia a dia, potser no hi pensem conscientment. Però, posar els nostres alumnes en situacions en què hagin de prendre decisions sobre com articular un discurs (ja sigui oral, escrit o visual) ajudarà a desenvolupar les seves habilitats comunicatives.

A les nostres escoles els alumnes adquireixen els continguts d'aprenentatge a partir de diferents temps de treball: treball global i treball específic. Aquests temps de treball incorporen unes característiques metodològiques i d'avaluació diferents, per tant, la tasca que desenvolupen els alumnes i el procés d'aprenentatge és diferents en cadascun d'ells. Quan fem referència al discurs visual com a eina de comunicació dels aprenentatges, cal destacar el paper del treball global, en el qual s'aborden continguts transversals al voltant d'un tema central des de les diferents àrees de coneixement que formen el projecte integrat (llengües, matemàtiques, ciències, art, etcètera).

Quan els nostres alumnes volen comunicar un aprenentatge a través d'una eina visual, ho fan seguint un procés d'elaboració d'un discurs visual, que pretén ser de qualitat, original, creatiu i capaç d'expressar una proposta clara i personal. Per aconseguir-ho es poden seguir diverses pautes, però cal atendre a alguns dels aspectes següents.

El discurs visual ha d'explicar una història amb un principi, un final i amb una conclusió que sostingui la proposta inicial. Quan fem un mural, una presentació davant els companys o presentem un text escrit, fem aparèixer paraules que estaran condicionades per un plantejament visual concret. Així doncs, és el moment de plantejar-se quines tipografies, colors i elements gràfics farem servir per nodrir visualment la nostra proposta. També, si farem ús d'imatges (ja siguin il·lustracions o fotografies) per tal de reforçar el missatge principal i mantenir l'atenció del lector o espectador. Com que els projectes del temps de Treball Global segueixen el mètode científic, serà indispensable que hi fem aparèixer tots els components que inclou aquest procés: des de la hipòtesi fins als resultats amb gràfiques i les conclusions. Amb l'objectiu de comunicar tot això, **hem d'aconseguir crear un equilibri i un ordre dins del discurs, tot respectant les normes de composició perquè el missatge sigui clar, entenedor i atractiu.**

El nostre projecte pedagògic integra tots els components teòrics perquè els alumnes esdevinguin els homes i les dones del demà. Un demà que no sabem com serà, només sabem que serà un món complex i, per tant, coneixent (i a vegades desconeixent) el que això suposa, és essencial que treballem i apliquem els components pràctics, entre els quals, en aquests moments, el discurs visual n'és un clar protagonista.

Saber estructurar la informació i generar narracions visuals clares i coherents, perquè el públic rebi una comunicació millor d'allò que els volen explicar, els ajudarà sempre.

Podeu visitar l'Espai d'Art d'Esplugues i de Badalona per conèixer les propostes dels alumnes.